

Ine van
Staveren Tussen
aardappels en
aardolie *Roman*

I Poldernevelen

Op het moment dat Nina haar ogen opende en naar de geluiden in huis luisterde, drong de gedachte zich op. Deze ochtend had ze een belangrijke afspraak.

In de slaapkamer van haar zoon hoorde ze Iris kletsen. Zo te horen zat Lars' grote zus bij hem in het ledikant. Naast haar lag het losgewoelde dekbed van Raas. In alle vroegte had hij haastig zijn werkkleren aangeschoten toen buiten het gebrom klonk van zijn oudere broers Joop en Mart. 'Hé, wakker worden,' riepen ze. Nadien had ze op het erf de tractors horen ronken, klaar om de eerste suikerbieten van hun land te rooien.

Blijkbaar was ze weer ingedut.

Bij de wastafel haalde ze snel een washand over haar gezicht. Ze borstelde de knopen uit haar volle haarbos, kleepte zich aan, trok de gordijnen open, snoof de kruidige herfstgeur op die door de kieren van het openstaande raam binnendrong en staarde bedenkelijk naar de dichte mist. Voorzichtig autorijden straks. Met veel armgebaren schudde ze daarna de dekbedden op. Het was plezierig als alle kamers in huis netjes oogden.

Met een duw tegen de slaapkamerdeur dribbelde Iris naar binnen. 'Mam, ben je wakker? Lars wil uit bed.' De peuter in haar pyjama straalde bij haar belangrijke missie.

'Ja, ik kom eraan!' Nina glimlachte om Iris' vrolijke toet en keek hoe haar dochter zich omdraaide en de kamer uit sprintte om Lars het nieuws te brengen. Iris had het ongedurige karakter van Raas. Lars was anders. De regelmaat waarin hij sliep en at gaf haar een goed gevoel.

Bij het gebruikelijke ritueel met de kinderen van wassen, aankleden en ontbijten in de woonkeuken dwaalden haar gedachten af. Al een paar maanden had ze last van benauwdheid. Vooral in

huis, wanneer ze alleen met de kinderen was, kon de kamer plotseling om haar heen draaien. Met bonkend hart, tintelingen in handen en voeten en snakkend naar lucht zeeg ze neer op de bank tot het gevoel wegebde.

‘Mam, mama?’ Iris draaide op haar stoel. ‘Mag ik ontbijtkoek mee?’

‘Ja, als je eerst je boterham opeet.’ Iris staaarde naar de laatste stukjes op haar bord en propte ze vervolgens in haar mond.

‘Goed zo!’ Nina drukte een kus op Iris’ hardos.

De grimas van Iris met volle mond maakte Lars aan het lachen. Zijn tuitbeker rolde over het blad van zijn kinderstoel en de melk spetterde rond. Nina greep de beker en keek op haar horloge. ‘Nu moeten we opschieten, Iris. Ik breng jou eerst naar de peuterspeelzaal en daarna Lars naar oma.’ Bij het aanrecht schonk ze appelsap in een beker, smeerde de ontbijtkoek en pakte Iris’ rugzakje in.

Vanuit Dreeloo, in het hart van de polder, waar ze Lars bij moeder had afgezet, reed ze naar de andere kant van de polder. Daar bevond zich de praktijk van de therapeut in een woonboerderij. Mistdruppels van de populieren langs de polderweg tikten op haar voorruit. De akkers verborgen zich achter een dichte nevel.

Behoedzaam stuurde ze de auto over het natte en soms modderige wegdek. Het voelde prima om een paar uur de handen vrij te hebben. Dat moest ze vaker doen als Iris naar de speelzaal ging. Nu kon ze even haar gedachten laten gaan, weg van alle zorgen en dromen over idealen. Het mooiste wat er voor een man en vrouw bestaat, mijmerde ze, na kinderen krijgen, is het samen voedsel verbouwen, dicht bij de natuur en in harmonie met God én de schepping leven. Alleen hoe verdeelden ze de taken?

Vanuit de mist doemde ineens een reusachtige bietenrooier als een muur voor haar auto op. Ze trapte op de rem en schakelde terug. In slakkengang ging het verder. De bestuurderscabine deinde boven de grote, zachte rubberbanden. Bietenloof vermengd met modder kleefde aan het bandenprofiel en liet dikke klodders ach-

ter. Opeens gloeiden de remlichten. De rooier zwenkte naar rechts, raakte in een gat langs de klinkerweg en schudde heen en weer.

Een auto passeerde.

Ze remde en zuchtte. Ongemerkt had ze haar adem ingehouden. Het bleef opletten tijdens de oogsttijd. Ze duwde haar rug tegen de stoelzitting als om zich schrap te zetten. Soms verbaasde ze zich erover hoe haar leven in korte tijd veranderd was. Na jaren van reizen over de hele wereld was ze nu boerin, moeder en terug op haar geboortegrond.

Terug naar het strakke land van de tekentafel, van de vierkante kavels, de rechte sloten en de wegen met rijen populieren als stramme militairen in het gelid. Een land zonder fantasie maar vol hoerageroep over nieuwe kansen, waar je met een auto binnen een halfuur doorheen racete over een brede, on-Hollandse snelweg ver van de correct aangelegde dorpen.

Toen de bietenrooier remde en het erf van een boerderij opdraaide, drukte haar voet het gaspedaal in. Ze wilde op tijd zijn en even tot rust komen in de wachtkamer.

In de polder prezen veel patiënten met rugklachten de behandelingen van deze manueel therapeut en in een damesblad had ze een artikel over hyperventilatie en manuele therapie gelezen. Die mogelijkheid leek haar verstandiger dan pillen van de dokter. Na het maken van de afspraak had ze zich al een stuk lichter gevoeld.

Met klamme handen wreef ze in de wachtkamer over haar spijkerrok en ongedurig legde ze het tijdschrift op de bijzettafel. Wat zou het consult losmaken? Moest ze niet wat rust nemen? Het benauwde haar af en toe gewoon door de drukte op de boerderij en de zorg voor hun jonge kinderen.

In de gang hoorde ze mannenstemmen.

Een deur sloeg dicht. Buiten klonken voetstappen op het grindpad naast de woonboerderij. Even daarna stapte een tengere man met een zakelijke blik achter een metalen bril, energiek de wachtkamer in. Hij gaf haar een hand. 'Geert van Dalen. Gaat u mee?'

Terwijl ze door de gang achter hem aan liep, kneep haar keel dicht. Wat leek hij op haar broer Dirk met die blik en die bril, al was de therapeut ouder.

In de behandelkamer wees hij haar de stoel naast zijn eikenhouten bureau. ‘Bent u soms een zus van Dirk de Vester?’

Ze keek hem ontstemd aan. ‘Ja, Dirk is mijn oudste broer.’ Natuurlijk kende Van Dalen haar familie, begreep ze meteen. Vaders tankauto’s reden door de hele polder en Dirk zou vader opvolgen in de oliehandel.

Hij knikte vriendelijk. ‘Dirk en Cora komen hier voor de nieuwe cursus om de band met hun ongeboren kind te versterken.’ Met routineuze gebaren schoof hij zijn stoel aan en legde een blanco patiëntenkaart op zijn lessenaar.

‘Dat wist ik niet.’ Onrustig wiebelde ze op haar stoel. Kon hij dit wel tegen haar zeggen? Hij leek op instemming te wachten, alsof hun cursus in verband stond met haar komst. Maar ze wilde helemaal niet over Dirk en Cora praten. Het stak haar zelfs, zo iets leuks had zij ook best met Raas willen doen, en ze schaamde zich voor dit nare gevoel. ‘Ik heb in een tijdschrift over uw therapie gelezen.’ Ze vertelde over haar benauwdheid, de band om haar hoofd en de duizelingen.

Ondertussen maakte Van Dalen aantekeningen op de patiëntenkaart. ‘De oorzaak van hyperventilatie is vaak stress. Wat voor werk doet u?’

‘Ik zorg voor de kinderen en ik help Raas op de boerderij. Daarvoor heb ik veel gereisd.’

‘Dat is heel iets anders dan op een boerderij wonen.’

‘Ja, misschien is de overgang te groot.’ Eigenlijk praatte ze zelden over haar verre reizen. Als enige in haar familie ondernam ze vele trips naar vreemde oorden. ‘Ik hield van het avontuur...’ Maar haar stem klonk timide en zonder enige overtuiging.

‘Het zou kunnen. Hoe is de relatie met uw man?’

‘Raas is druk of onderweg. “Wie hard werkt, heeft nergens last van,” zegt hij altijd.’ Om zijn blik te ontwijken gleden haar ogen

even over de boekenkast. Ze hield van Raas ondanks zijn bazige karakter en hun haastige huwelijk. Alleen zijn werkdrift baarde haar zorgen.

‘Het is vluchten of vechten. Zo reageren wij op stress.’ Van Dalen ordende de papieren op zijn bureau. Naast zijn bureaulamp stond een foto van een vrouw met jonge kinderen. ‘Eerst zal ik uw motoriek onderzoeken om eventuele blokkades op te sporen. Daarna geef ik u een oefening om te ontspannen.’

In het kleedhokje trok ze haar trui en t-shirt over haar hoofd uit – de oksels klam van het zweet – en ritste haar broek los. *Bh en slip aanhouden...* Zijn woorden suisdan door haar hoofd. Wat is daar eng aan?

Met haar rug naar hem toe, nam ze plaats op de behandelbank. Het leer voelde koud aan haar benen. Ze huiverde alsof al haar zenuwen blootlagen.

‘Legt u uw handen maar losjes op de bank.’ Zacht draaiden zijn handen met haar hoofd. Vervolgens drukten zijn duimtoppen op haar nekwervels. Op zijn aanwijzingen veranderde ze haar houding terwijl zijn duimen langs haar schouderwervels zakten.

‘Wilt u even gaan staan?’ Hij rolde zijn kruk op wieltes tot achter haar rug en duwde met zijn duimen op de onderste wervels. ‘Kunt u nu vooroverbuigen? Nog iets verder.’ Zijn vingertoppen drukten op haar heupbenen. ‘Bent u weleens op uw stuitje gevallen?’

Ze tikte met haar vingers op de grond. ‘Misschien ja... toen ik een kind was, met schaatsen of zo.’ Haar stem klonk schor, als van ver. Wat wist ze eigenlijk van haar kindertijd? En ook haar rug leek een vreemd land met een eigen taal.

‘Een dergelijke val kan klachten veroorzaken tot op latere leeftijd. Loopt u maar rustig naar voren.’

Stap voor stap liep ze naar de wand. Zijn ogen leken in haar rug te prikken.

‘... en achteruit terug. Goed, ik zie geen bijzondere afwijkingen. U kunt zich weer aankleden.’

Ze knikte. Waarom zou ze aan hem twijfelen?

In gedachten bij de nerveuze angst die zijn onderzoek had losgemaakt, reed ze over de weg in de richting van de polderdijk.

Achter de dijk boven het Ramsdiep hing een dichte mistbank.

De nevel hinderde het weidse uitzicht op de brede stroom tussen de polder en het oude land, met vrachtschepen en motorjachten op volle koers, en evenzo op het uitgestrekte mozaïek van polderakkers en boerenerven aan de landzijde van de dijk.

Bij de Ramspolbrug parkeerde ze de auto en via een schelpenpad liep ze het grastalud op. Daar ademde ze diep de vochtige lucht in en monsterde de grazende schapen langs het pad. De miskende wolvacht hing in modderige slierten tussen de poten en een doorringende, aardse geur van natte wol en mestkeutels drong zich op toen de ooien, op een enkeling na, zacht blatend weg draafden.

Hun gemoedelijke nabijheid beurde haar op.

Met haar handen in de jaszakken wandelde ze over het pad. Bij de koele neveldamp op haar gezicht voelde ze de spanning wegglijden. Onbewust had ze zich schrap gezet tegen de vragen van Geert van Dalen. Haar oudste zus en oudere broers hadden allang hun draai gevonden in leven en werk, en met een vertrouwde partner. Katie was getrouwd met boer Grim. Dirk met Cora. Cornel had Nans en een eigen autobedrijf. Ponz werkte bij vader in de zaak en Ruud, de jongste in het gezin, kon zich evenzo prima vinden in zijn leuke baan.

Waarom verliep haar bestaan dan zo onrustig? Haar oudste zus moest Nina tot voorbeeld dienen, maar door het leeftijdsverschil – Katie was tot Dirks geboorte vijf jaar enig kind – gedroeg Katie zich meestal koel en afstandelijk.

Ver van huis reizen leek lange tijd Nina's enige levensdoel. Vechten of vluchten? Reizen als vlucht? Op die manier dacht ze er nooit over na. Haar laatste reis naar Bali, naar haar Zwitserse hippievriend, was een fiasco. Weer een relatie mislukt. In het vliegtuig naar huis had ze de ergste aanval van benauwdheid ooit.

Ze haalde even haar schouders op, rechtte haar rug, draaide zich resoluut om en zette er stevig de pas in. Die tijd wilde ze vergeten.

Haar leven had opnieuw een doel gekregen door Raas, de kinderen en de boerderij.

2 Landpiraten

Net als de meeste bedrijven aan de smalle polderweg, bestond hun boerderij uit twee hoekige kavels van vierentwintig hectare, gescheiden door een kavelpad met sloot. Na vijfhonderd meter eindigde dit pad bij een poldervaart met roestkleurig water. Deze tocht, zoals Raas het noemde, waterde een paar kilometer oostwaarts af op een breed kanaal dat Nijdus, hun dorp met drie kerken en evenzoveel scholen, met het oude vissersdorp Brunne verbond.

Op het erf evenwijdig aan de singel lagen de suikerbieten, vers geroid, bleek en modderig, op een bult. Voor de bewaarschuur hadden Raas en zijn broers hun drie tractors met twee kiepers en de bietenrooier achteloos op de kleiresten geparkeerd.

Onderweg naar de garage naast de bewaarschuur slipten haar autobanden in de modder en ze voelde de auto glijden. Met een dof geluid sloegen de kluiten tegen de wielkasten.

Wat hadden ze al veel verbouwd en veranderd in huis en op het erf, dacht ze met enige trots. En haar werk, de grote tuin met gazon en een jonge aanplant van berken, esdoorns en coniferen, kon haar niet snel genoeg groeien. Ze verlangde naar dikke stammen met grote bladerkronen om onder te schuilen, te mijmeren of noten te rapen.

In de garage blafte Astra, hun waakzame bastaard.

Nina parkeerde de auto voor de garagedeur. Dit was haar thuis na verre reizen. Hier kookte ze moeders bouillonsoep, hier kroop ze 's nachts in de armen van Raas en hier wilde ze een veilig onderkomen en een warme jeugd voor Iris en Lars creëren.

In de hal hing een zweem van koffie, zweet en oliesmeer. Ze hing haar jas aan de kapstok en warmde even haar verkleumde handen aan de radiator langs de wand.

In de keuken hoorde ze mannenstemmen.

Aan de keukentafel dronken Raas en zijn broers Joop en Mart koffie uit mokken. Door hun baardstoppels en felle gesprekstoon leek het overleg tussen de stevige, gespierde broers meer op een samenzwering. Landpiraten noemde zij hen weleens. Ze waren dol op tractors en snelle auto's, en met het mes tussen hun tanden geklemd zouden ze, als het moest, vechten om hun land te verdedigen.

Raas draaide zich om. 'We zijn al klaar met rooien. Zet nog maar wat koffie!' Op zijn gezicht kleefden modderspetters. 'En hoe was het bij de therapeut?'

'Goed hoor!' Ze ruimde het aanrecht op en zette koffie. Had hij soms met zijn broers over haar benauwdheid gesproken? Hadden ze dan geen privéleven?

'Heb je de nieuwe John Deere gezien, Joop. Weet je hoe snel die kan?' riep Raas als altijd vol vuur.

'Je mag toch niet harder rijden op de weg,' temperde Mart zijn jongste broer.

'Maar binnenkort wel! Reken eens uit, vijftien kilometer meer...'

Raas had zijn manier om zijn broers mee te slepen in zijn enthousiasme.

Nina begreep het wel. Heen en weer rijden met de machines tussen de drie boerderijen over de polderwegen kostte veel tijd. Ook al trokken hun grote tractors de aandacht en pochten de broers over de motor-pk's en de tonnen oogst die ze vervoerden, ze bleven manieren zoeken om tijd te winnen. Alleen zij maakte zich zorgen over de veiligheid. Raas kon zo gejaagd zijn in de drukte.

Ze pakte het bord met broodkrumels van tafel.

'Is de koffie al klaar?' Zonder haar aan te kijken schoof Raas zijn lege kop over het tafelkleed en hij noemde de naam van een boer met een nieuwe tractor.

Ze schonk de koffie uit de kan. Die naam klonk haar bekend van een avondcursus op de landbouwschool. 'Zijn vrouw zit met mij op de cursus voor agrarische vrouwen,' zei ze opgewekt.

Raas knikte. 'O, ja... Nina gaat naar de echtscheidingscursus!'

‘De cursus van de landbouwschool?’ Joop duwde zijn bril hoger op zijn neus. ‘De EVT of zoiets?’

‘Nee,’ zei Raas, ‘de échtscheidingscursus.’

De broers lachten.

‘Leuk grapje, hoor! Het is EVAV, economische vorming agrarische vrouwen.’ Ze zette de koffiekkan terug en smeerde boter op een krentenbol. Het was haar eerste stap buitenshuis sinds de geboorte van de kinderen. Als jongste aangetrouwde in zijn familie had ze weinig in te brengen in de bedrijfsvoering. Maar ze wilde een goede boerin zijn. Niet wekken, kippen slachten of boter karnen zoals Raas’ moeder, maar van alles op de hoogte zijn, van spuitmiddelen tot administratie.

‘Daar ging de vrouw van Stubbe ook heen,’ zei Joop, ‘en een rúzie die twee!’

‘Ach, je steekt er altijd wat van op,’ suste Mart. ‘Zeg, ik neem straks de kieper mee achter de trekker, dan kunnen we morgen de consumptie sorteren.’

Raas roerde in de koffie. ‘En ik ga het bietenland woelen. Ze voorspellen regen. Jammer dat mijn aardappels er niet allemaal uit zijn, maar het is te nat.’

‘Misschien valt het mee...’ Joop draaide even zijn hoofd naar het keukenraam. ‘... en blijft het droog vandaag. Ik ga alvast de aardappelrooier smeren en nakijken.’

Met de krentenbol in haar hand keek ze door het raam boven het aanrecht. Een waterig zonnetje scheen over het gazon. Op de scheiding tussen erf en akker, achter de boomsingel van elzen en esdoorns in herfsttooi, hing nog een lichte nevel en op de ventilatieluiken van de bewaarschuur glinsterden de mistdruppels in de eerste zonnestralen. Het kon een mooie zonnige dag worden, zoals de broers hoopten.

‘Ben je tussen de middag thuis met eten, Raas?’ Voor het middagmaal moest ze Lars bij moeder ophalen en nadien Iris bij de speelzaal.

‘Heb je biefstuk dan?’ De broers lachten hard.

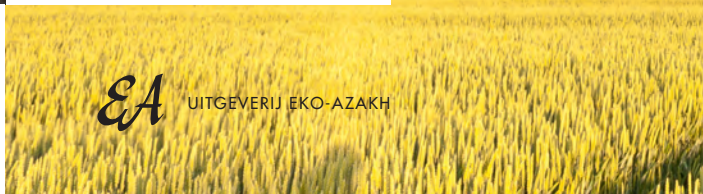
Misschien kon ze een baantje zoeken, bedacht ze opeens, even weg van de boerderij.

Door de verstoorde familieverhoudingen en de gewoonte om problemen te verzwijgen hebben de gevolgen van het misbruik van de jonge Nina vrij spel gehad. Na haar huwelijk met Raas, een hardwerkende boer in de polder, en de geboorte van haar kinderen komen de herinneringen aan het misbruik en aan haar katholieke vorming naar boven. Nina krijgt klachten en de problemen stapelen zich op. Ondanks alle tegenwerking van haar familie doet ze moeite om met Raas en de kinderen te wortelen in de poldergrond en probeert ze op de boerderij een veilige omgeving te creëren voor haar gezin. Het verleden laat haar echter niet los.

‘Een onthullende kijk op het hedendaagse boerenleven...’

Ine van Staveren (1957) is moeder van twee kinderen. Ze zet zich al jaren in voor een duurzame landbouw, een groene leefomgeving en een waarheidsgetrouwe vrouwen-geschiedenis. Na een gedegen schrijfopleiding, intensief onderzoek van familie- en streekhistorie en studie aan de Academie Pansophia is deze roman tot stand gekomen.

EA

UITGEVERIJ EKO-AZAKH

9 789082 272208 >